

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS



- Z OBSAHU: FERENCOVÁ, Michaela: Spolužitie zaliate v bronze:
Pomníky významných osobností ako prostriedok
organizovaného šírenia klasifikačných schém
BUŽEKOVÁ, Tatiana – KREKOVIČOVÁ, Eva:
Dobšinského „Úvahy o slovenských povestiach“ vo svetle
súčasných folkloristických a slavistických výskumov
GNIECIAK, Monika: Zmeny obytného priestoru
v hornosliezskych robotníckych štvrtiach
JUHÁSZ L., Ilona: Kopijovité/pamätne stĺpy ako
prostriedky národného označenia priestoru
BOBÁKOVÁ, Miroslava: Inšpirácie a konfrontácie:
práca v Indii, antropológia a jej vývoj

Na obálke:

Prvá strana: *Ilustrácia Ludovíta Fullu k rozprávke "Popolvár najväčší na svete" (In: Druhá kniha zo zbierky Pavla Dobšinského, Mladé letá Bratislava 1972, s. 100)*

Preklady: *autori textov*

Dear reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia.

This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P.O. Box 57, Nám. slobody 6
810 05 Bratislava
SLOVAKIA

Electronic version accessible via Internet

URL <http://www.sappress.sk> <http://www.etnologia.sk>

HLAVNÁ REDAKTORKA

Gabriela Kiliánová

VÝKONNÉ REDAKTORKY

Hana Hlôšková

Tatiana Podolinská

EDIČNÁ RADA

Lubica Droppová, Gyivicsán Anna (MR), Martin Kanovský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Jan Krist (ČR), Milan Leščák, Martin Mešša, Magdaléna Paríková, Ján Podolák, Peter Salner, Zdeněk Uherek (ČR), Miroslav Válka (ČR)

Slovenský národopis je evidovaný v medzinárodných bibliografických databázach: MLA, CEEOL, Ulrich's, Willings, CEJSH a ERIH (impaktovaná databáza ESF)

Slovenský národopis

ČASOPIS ÚSTAVU ETNOLÓGIE SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ŠTÚDIE

- F e r e n c o v á, Michaela:** Spolužitie zaliate v bronz: Pomníky významných osobností ako prostriedok organizovaného šírenia klasifikačných schém..... 5
- B u ž e k o v á, Tatiana – K r e k o v i č o v á, Eva:** Dobšinského "Úvahy o slovenských povestiach" vo svetle súčasných folkloristických a slavistických výskumov..... 18
- G n i e c i a k, Monika:** Zmeny obytného priestoru v hornosliezskych robotníckych štvrtiach..... 28

MATERIÁLY

- J u h á s z L., Ilona:** Kopijovité/pamätne stĺpy ako prostriedky národného označenia priestoru..... 43
- B o b á k o v á, Miroslava:** Inšpirácie a konfrontácie: práca v Indii, antropológia a jej vývoj..... 55

VYHRADENÉ PRE

- L u t h e r o v á, Soňa:** Agenda vecí okolo nás (rozhovor s Alison Clarke)..... 68

ROZHLADY - SPRÁVY - GLOSÝ

- K** životnému jubileu prof. PhDr. Rastislavy Stoličnej, DrSc. (Katarína N o v á k o v á)..... 74
- Chute a vône na Slovensku – tradície kulinárnej kultúry (Peter S l a v k o v s k ý)..... 78
- Konferencia "Poľsko-Slovensko. Pohraničie kultúrne a etnické" (Kornélia J a k u b í k o v á)..... 80
- Desať rokov etnologického centra vo Forum inštitúte (Marta B o t í k o v á)..... 81
- Medzinárodná konferencia v Mojmírovciach „Holokaust ako historický a morálny problém“ (Ivica B u m o v á)..... 83
- Múzejné zbierky a zberatelia - IX. ročník seminára Etnológ a múzeum v Košiciach (Dita N o c i a r o v á)..... 86

- Konferencia Anthropology of/in Post - Socialist World (Norbert M a u r)..... 88
- "Stratený čas?" – Slovensko v dokumentárnej fotografii (Zora V a n o v i č o v á)..... 89
- Valné zhromaždenie a workshop COHA (Hana H l ô š k o v á)..... 91

RECENZIE - ANOTÁCIE

- S. Brouček - R. Jeřábek (eds.): Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska 1-3 (Ján B o t í k)..... 94
- O. Danglová - J. Zajonc (eds.): Mestá a dediny pod Malými Karpatmi (Peter S l a v k o v s k ý)..... 96
- G. Kiliánová: Identita a pamät. Devín / Theben / Dévény ako pamätne miesto (Peter M a c h o)..... 98
- J. Nosková: Reemigrace a usídlování volynských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury (Miroslava H l i n č í k o v á).... 105
- K. Michajlova: Potulný žobravý slepý spevák vo folklórnej kultúre Slovanov (Lenka M a j c h r á k o v á)..... 106
- P. R. Magocsi: The people from nowhere. An Illustrated History of Carpatho-Rusyns (Katarína P a n o v á)..... 109
- M. Priečko a kol.: Nesluša 1367- 2007 (Jana R a j n i a k o v á)..... 111
- P. Žeňuch (ed.): Cyrilské a latinské pamiatky v byzantsko-slovanskom obradnom prostredí na Slovensku (Viera G a š p a r í k o v á)..... 112
- M. Toncrová (ed.): Etnokulturní tradice v současné společnosti (Zora V a n o v i č o v á)..... 114
- S. Letavayová (ed.): Reflexia globalizácie v lokálnom spoločenstve (Zuzana B e ň u š k o v á)..... 116

CONTENTS

STUDIES

F e r e n c o v á, Michaela: Coexistence cast in bronze: monuments of significant persons as means of organized distribution of classificatory schemes.....	5	“Lost time?” – Slovakia in documentary photography – exhibition (Zora V a n o v i č o v á).....	89
B u ž e k o v á, Tatiana – K r e k o v i č o v á, Eva: „Reflections on the Slovak legends“ by P. Dobšinský in the recent folkloristic and slavistic focuses.....	18	General assembly and workshop COHA (Hana H l ô š k o v á).....	91
G n i e c i a k, Monika: Transformation of living space in the upper silesian patronal settlements.....	28		

MATERIALS

J u h á s z L., Ilona: Commemorative pillars as national space markers.....	43
B o b á k o v á, Miroslava: Inspiration and confrontation: work in India, anthropology and its development.....	55

RESERVED FOR

L u t h e r o v á, Soňa: Agenda of the things around us (discussion with Alison Clarke).....	68
---	-----------

NEWS-HORIZONS-GLOSSARY

Jubilee of prof. PhDr. Rastislava Stoličná, DrSc. (Katarína N o v á k o v á).....	74
Tastes and fragrances of Slovakia – tradition of culinary culture (Peter S l a v k o v s k ý).....	78
Conference "Poland-Slovakia. Cultural and ethnic borders" (Kornélia J a k u b í k o v á).....	80
Ten years of Centre of ethnology in Forum Institute (Marta B o t í k o v á).....	81
International conference in Mojmirovce „Holocaust as historical and moral problem“ (Ivica B u m o v á).....	83
9 th Seminar “Ethnologist and museum” in Košice (Dita N o c i a r o v á).....	86
3 rd International Student Conference of Antropo Web (Norbert M a u r).....	88

BOOKREVIEWS – ANNOTATIONS 94

DOBŠINSKÉHO “ÚVAHY O SLOVENSKÝCH POVESTIACH” VO SVETLE SÚČASNÝCH FOLKLORISTICKÝCH A SLAVISTICKÝCH VÝSKUMOV

BUŽEKOVÁ, TATIANA – KREKOVIČOVÁ, EVA

*Mgr., RNDr. Tatiana Bužeková, PhD.; doc. PhDr. Eva Krekovičová,
DrSc.; Ústav etnológie SAV, Klemensova 19, 813 64 Bratislava,
Slovakia*

The paper is dedicated to the ideas of Pavol Dobšinský presented in his book “Reflections on the Slovak legends” that has been virtually ignored by the Slovak scholars since the end of the 1950s. Dobšinský’s interpretation of folklore material was close to the conceptions of earlier mythological school based on the ideas of Romanticism, in particular to the ideas of Russian scholar Alexander Afanasjev. While in other Slavic countries and in Europe in general earlier mythological school developed into various scientific trends, in Slovakia Dobšinský’s attempts to reconstruct Slavic mythology were not maintained and were perceived by the Slovak scholars as rather naive. To explain the reasons of this, the authors analyze Dobšinský’s ideas: (1) from the perspective of contemporary Slovak folkloristics; (2) in the broader context of development of the ideas of mythological school in the West and in the East.

Kľúčové slová: Dobšinský, folklór, mytológia, mytologická škola, romantizmus, folkloristika, slavistika, etnolingvistika

Key words: Dobšinský, folklore, mythology, mythological school, Romanticism, folkloristics, Slavonic studies, ethnolinguistics

Osobnosť Pavla Dobšinského je v širokej verejnosti, ale aj v odbornej literatúre známa v prvom rade v súvislosti s dielom “Prostonárodné slovenské povesti”. Vo vedeckej spisbe býva význam tejto osobnosti popri literárnych kvalitách “Povestí” a ich recepcie najmä v literatúre pre deti zdôrazňovaný z aspektu dejín folklóru a folkloristiky, kde sa vníma predovšetkým ako osobnosť zberateľská. V tomto príspevku sa pokúsime o zaradenie Dobšinského práce, písanej s vedeckými ambíciami, ktorá je v súlade s časom svojho vzniku

poplatná dobovému mysleniu slovenských národovcov hlásiacich sa k ideám romantizmu a nadväzuje na Herderove myšlienky. Podľa hodnotenia A. Melicherčíka táto práca uzatvára štúrovské obdobie slovenských dejín vedeckého myslenia (MELICHERČÍK 1959). V našej spoločnej úvahe pôjde o pohľad na názory Pavla Dobšinského, prezentované v knihe “Úvahy o slovenských povestiach”, ktorá sa pri spätných hodnoteniach jeho diela prakticky od konca 50. rokov v slovenskej odbornej literatúre bez povšimnutia obchádzala. Z hľadiska dejín vedy možno ako najzávažnejší príspevok k problematike Dobšinského “Úvah” označiť monografiu o Dobšinskom od Andreja Melicherčíka z roku 1959. Z hľadiska dnešného stavu vedeckého poznania však považujeme za potrebné vrátiť sa k Melicherčíkovým názorom a vyjadriť sa najmä k jeho hodnoteniu P. Dobšinského i jeho “Úvah” (DOBŠINSKÝ 1872), pretože táto Melicherčíkova práca bola silne poznačená dobovými klišé a ideologizáciou vedy v 50. rokoch 20. storočia. Naš príspevok sa sústreďí predovšetkým na dva problémové okruhy súvisiace s Dobšinského “Úvahami o slovenských povestiach”. Bude to otázka vzťahu folklórneho textu a reality, ako aj problém vzťahu mýtov, resp. rekonštrukcie mýtov (mytológie) z folklórnych textov a širšej oblasti duchovnej kultúry a jazyka, nosnosť, resp. odkaz mytologickej školy (škôl) a ideí romantizmu pre vedecký výskum v súčasnosti. Všímneme si Dobšinského “Úvahy o slovenských povestiach”:

1. vo svetle aktuálnych slovenských folkloristických výskumov;
2. v rámci širších medzinárodných prúdov myslenia a projektov, s dôrazom na oblasť slavistických štúdií.

Príspevok sme poňali v týchto dvoch líniách zámerne. Kým na Slovensku možno hovoriť - zjednodušene - o istej diskontinuite s Dobšinského spôsobom uvažovania a v istom zmysle priam o ignorovaní ním načrtnutej línie analýzy folklórnych textov tak vo folkloristike, ako i v literárnej vede, v slavistických, a to najmä v ruských a poľských mytologických štúdiách možno naopak konštatovať kontinuitu s Dobšinského východiskami uvažovania o folklóre – samozrejme na inej materiálnej, metodologickej i ideologickej úrovni – a to v interdisciplinárnom prepojení etnolingvistiky, etnológie a folkloristiky.

Dobšinského “Úvahy” v kontexte slovenskej folkloristiky

Dejiny vedy upozorňujú na to, že niektoré problémy či celé problémové okruhy sa po čase opätovne vracajú, aktualizujú, aj keď v iných dobových kontextoch či s inými zámermi, a najmä na inej úrovni poznania heuristickej bázy. K takýmto možno vo folkloristike priradiť i otázku vzťahu folklórneho textu a historickej skutočnosti, ktorú reflektujú. Otázka je to v podstate veľmi stará a – ako je všeobecne známe - stála pri zrode folkloristiky, pri kolíske prvých zámerov zberateľov orálnych prozaických podaní. V priestore Slovenska to bola najmä koncepcia a aktivity rodiny Reusovcov a ich okruhu zberateľov, ktorí očakávali od rozprávania zapísaných “z úst ľudu”, že prinesú priame svedectvo o histórii “národného” spoločenstva. Už Pavol Dobšinský, pokračujúci v ich zberateľskom úsilí, však dospieva k poznatku, že vzájomný vzťah historickej reality a folklóru nie je taký priamočiary a jednoduchý. Nevzdáva sa však presvedčenia o tom, že “báje” a “povesti” vypovedajú o myslení predkov jeho rozprávačov z obdobia pred prijatím kresťanstva, považuje zapísané “báje” za doklady bájnej slovanskej mytológie:

“...až chceme obdivovať pomníky starodávnosti, diela ducha dávno zaniklého pokolenia, nenačím putovať nám do ďaleka ani k uhladeným mramorom a súmerným stavbám Helladu ani k báječne ohromným zrumom Babylona, ani k podobám záhadných sphynxov lebo k vypínavým pyramidám juhu a púšti jeho. Má i náš sever svoje pomníky starodávnosti, a to nie pomníky mrtvej hmoty, lež pomníky ducha ... Máme my Slovania a Slováci zvlášť

zachovalé pomníky starobylosti... Sú to u nás z veku dávneho pošlé zachovávané ... prostonárodné povesti, poviestky, prípoviestky, rozprávky, hádky." (DOBŠINSKÝ 1872: 3).

Na rozdiel od Reussovcov sa však Dobšinský sústreďuje len na časť ústnych podaní, špeciálne na rozprávky, ktoré už poníma ako fikciu, a nie ako prameň poznania historickej reality. Tu môžeme pozorovať istý posun v názoroch na folklór, ako aj pozoruhodné zárodky zásadného členenia prejavov folklórnej prózy na rozprávkové a nerozprávkové žánre (teda na rozprávky a povesti, v nemčine *Märchen und Sagen*), charakteristické pre moderné skúmanie ústne šírených prozaických podaní, vrátane tzv. "netradičných" žánrov, akými sú napr. fámy, urbánne povesti, "oral history" apod. Zároveň výskumy psychológov a antropológov potvrdzujú, že rozprávky sú založené na istých archetypoch, na rozdiel od iných folklórnych žánrov, prípadne i literatúry, ktoré sú naproti tomu nositeľmi stereotypov a obrazov. Sám Dobšinský však hodnotu rozprávok ako fiktívnych dejov nevníma takýmto spôsobom. Možno povedať, že sa nevyhýba prílišnej priamočiarosti, ktorú pozorujeme napríklad v jeho - pre dnešného čitateľa - na prvý pohľad naivne pôsobiacich interpretáciách a násilnom etymologizovaní. Je tu evidentné až krčovitité, pre jeho dobu však charakteristické úsilie o hľadanie paralel medzi klasickou gréckou mytológiou a svetom zobrazeným v slovenských rozprávkach. Podobné snahy, síce aplikované na rozsiahlejšom piesňovom, paremiologickom a čiastočne i pozaickom materiáli, ale podobne násilne mytologizujúce, nachádzame tiež v Kollárových Národných spievankách. (Premietajú sa v celkovom členení zbierky, ale najmä v rozsiahlych komentároch k textom piesní.) Sú charakteristické všeobecne pre tzv. mytologickú školu a poplatné dobe a ideológii, v súlade s ktorou vznikli.

Vráťme sa však k vyššie spomenutým návratom vedeckých problémov v čase. Na jednej strane v slovenskej folkloristike všeobecne sa Dobšinského "mytologizujúca" vrstva uvažovania o folklóre nepriamo hodnotí v neskorších obdobiach vývinu tejto vedy ako "slepá ulička". Samotný problém vzťahu folklórneho textu a reality však prináleží k otázkam, ktoré sa "vynárajú" stále nanovo, a v podstate vždy v trochu iných súvislostiach. Dialo a deje sa tak najmä v rámci monografických výskumov folklórnych žánrov.

Veľmi výrazne vystúpil tento aspekt do popredia napríklad pri spracovaní žánrového korpusu vojenských a regrútskych piesní, publikovaných Soňou Burlasovou (BURLASOVÁ 1987), ktorá si pribrala ako spoluautora publikácie vojenského historika, Vojtecha Dangla (DANGL 1897: 15-25). Sú to aj medzinárodné projekty: napríklad "Obraz revolučných rokov 1848/49 v európskej piesni" (DVA, Freiburg i. B.), alebo "Napoleon Bonaparte v piesňach Európy" (OTTO, Augsburg). Podobne sa s otázkou zbojníctva v karpatskom priestore ako s historickým fenoménom a jeho reflexiou vo folklóre museli vysporiadať folkloristi i bádatelia z iných vedných disciplín v rámci široko koncipovaného medzinárodného projektu "Folklór o protifeudálnom odboji 16. – 19. stor. v Karpatoch a na Balkáne", ktorého výsledky boli publikované nedávno v špeciálnej monografii v Maďarsku (PUTILOV, GAŠPARÍKOVÁ 2002).

Na francúzsku historickú školu Annales, ako i britské výskumy sociálnej pamäti nadviazali výskumy mladšej generácie slovenských folkloristov, ktorí od prvej polovice 90. rokov 20. storočia vo viacerých projektoch sústredili pozornosť na výskum orálnych, ale tiež iných podaní rôznych "tradičných", ako aj "netradičných" žánrov (vrátane internetovej komunikácie), ako špecifický "vektor pamäti". Tento vektor považujeme za komplementárny tak z hľadiska reflexie reality v rámci jednotlivých skúmaných žánrov, teda vo vnútri folkloristických bádání, ako aj smerom navonok, voči historiografii, antropológii, hudobnej a literárnej histórii atď. Takéto prístupy sú v súlade s celkovým trendom antropologizácie

sociálnych a historických vied. Vzťah historická realita – folklór sa tak nanovo vracia do pozornosti folkloristiky, aj keď na inej úrovni, s inými cieľmi a ambíciami ako mali zberatelia folklóru v 19. storočí.

V etnologickom i folkloristickom bádani na Slovensku sa ako perspektívny ukazuje odklon od vytvárania konštruktov smerom ku skúmaniu samotných konštruktov ako inštru mentalizovaných kódov identity, k výskumu ich výskytu, spôsobu fungovania, kauzality, historických súvislostí, procesov ich re-inštrumentalizácie v čase a priestore, sledovaniu ich funkcií z aspektu sociálnej/kolektívnej pamäti. Skúmame a identifikujeme konštrukty v ľudských kultúrach a komunikácii a sledujeme ich už ako konštrukty, pričom poznanie ich korelácií s historickou realitou nie je cieľom našich výskumov, ale iba prostriedkom k poznaniu fungovania a charakteru viacvrstvovej historickej a kultúrnej pamäti. Dostávame sa tak ku štúdiu stereotypov a historických a mentálnych obrazov ako súčasti symbolického prístupu ku skúmaniu kultúry (KREKOVIČOVÁ 2002: 337).

“Úvahy” Dobšinského vo svetle ideí ranej mytologickej školy

“Úvahy o slovenských povestiach” patria k raným pokusom o rekonštrukciu slovanskej mytológie na základe predstáv zaznamenaných vo folklórnych textoch. Možno ich zaradiť do mytologickej školy vo folkloristike a literárnej vede, ktorá vznikla v 19. storočí. Filozofickým základom mytologickej školy bola estetika romantikov Fridricha Schellinga a bratov Schlegelovcov. Mýtus v ich ponímaní bol poetickým praobrazom reality, zatiaľ čo mytológia predstavovala prvotný materiál umenia, v ktorom bolo treba hľadať “jadro a centrum poézie”. Definitívne idey tejto školy sformulovali bratia Jakob a Wilhelm Grimmovci, podľa ktorých mytológia predstavuje formu prvotného myslenia, ducha, “ktorý tvorí nevedomo”: človek vysvetľuje okolitý svet prostredníctvom mýtických obrazov.

Raná mytologická škola sa v Európe rozvinula v dvoch smeroch: etymologickom (t. j. lingvistická rekonštrukcia mýtov) a analogickom (t. j. porovnávanie mýtov podobných svojim obsahom). Prácu Dobšinského možno zaradiť do prvého smeru, ktorý v Nemecku reprezentoval Alexander Kun a Wilhelm Schwartz, v Anglicku Max Müller, v Rusku Alexander Afanasjev, Fiodor Buslajev a Orest Miller. Bádania tohto smeru vysvetľovali pôvod mýtov “solárnou teóriou” (zbožštenie slnka a nebeských telies) a “meteorologickou teóriou” (zbožštenie síl prírody – vietor, blesk, búrka atď.). Iní videli prapríčinu vzniku mýtov v uctievaní “nižších” démonických bytostí (tzv. “analytická koncepcia”).

Pre Dobšinského slovenské povesti predstavovali *báje*, teda mýty. V duchu romantizmu tvrdil, že tieto báje sú *druh básnictva*, t. j. to jadro poézie, z ktorého sa podľa premisy ranej mytologickej školy vyvinulo umenie, filozofia a veda: “*Národ hneď za doby prvej mladosti svojej bol umelcom a básnikom... povesti a báje... sú a boly všade prvým i umením národov, počiatkami a základmi ďalších pekných a vytvorných umení...*” (DOBŠINSKÝ 1872: 9-10). Dobšinský, podobne ako iní bádatelia tohto smeru, si teda postavil za cieľ “*odklínať v sebe zjavné tajnosti*” ľudových povestí. Táto snaha bádateľa bola nielen v súlade s cieľmi mytologickej školy, ale aj so všeobecnými cieľmi národného obrodzenia. Raná mytologická škola totiž vysvetľovala podobné motívy v epose, mýtoch a rozprávkach zachovaním spoločného dedičstva “*príbuzných národov*”. Práve toto zdôrazňovanie spoločnej minulosti bolo zvlášť vhodným momentom v čase, keď počiatkové dejiny slovanských národov mohli byť prezentované ako zdroj inšpirácie pre súčasnosť, boli tiež odkazom na jedinečnosť slovanskej kultúry, a teda aj na kultúrnu emancipáciu slovenského národa. A tak podľa Dobšinského slovenské povesti v svojej podstate “*duch súc a život súc*”, a akonáhle tohto ducha bádateľ “*odkláje*” a “*vyveští*”, ujasní špecifický národný názor a pohľad na svet,

ktorý nesmie chýbať “*pri stavbe vlastnej pôvodnej vzdelanosti a osvety*” (DOBŠINSKÝ 1872: 5).

Demytologizácia a remytologizácia na Západe

Mytologická škola 19. storočia so svojimi koreňmi v romantizme bola v istom zmysle výnimkou vo vtedajšom všeobecnom trende “demytologizácie” kultúry, založenom na premisách pozitivistickej filozofie, z pohľadu ktorej mýty predstavovali plody “nezrelého”, “primitívneho” myslenia. Okrem toho sa mytologická škola stala predmetom kritiky zo strany stúpcov teórie preberania folklórnych látok. Ukázalo sa totiž, že viaceré varianty tých istých motívov sú prítomné aj vo folklóre ne-príbuzných národov, a teda spoločné mytologické dedičstvo, ktorým sa tak intenzívne zaoberali bádatelia ranej mytologickej školy, nemusí byť vysvetlením podobnosti folklórnych motívov. Okrem toho v mnohých prípadoch historické pramene svedčili o tom, že folklórne motívy prechádzali od jedného národa k druhému. Preto sa existencia spoločných sujetov začala vysvetľovať ich preberaním (predovšetkým z východu, najmä z Indie). Teória preberania však mala svoje slabé miesta a sama sa stala predmetom kritiky antropologickej školy (B. TYLOR): rovnaké alebo podobné motívy sú podľa Tylora prítomné aj u národov, ktoré historicky neprichádzali do styku a môžu sa teda vysvetľovať ich polygenézou na tej istej úrovni kultúrneho vývoja.

Od konca 19. storočia “demytologizáciu” na Západe nahrádzala “remytologizácia”, ktorej priekopníkom vo filozofii bol F. Nietzsche a ktorého nasledovali A. Bergson a E. Cassirer: mýtus sa už nevníma ako pozostatok dávnej minulosti, takpovediac “detstva” ľudstva, ale ako inherentná súčasť kultúry a dôležitá symbolická forma ľudských aktivít. Etnológovia a antropológovia na druhej strane ukázali fundamentálnu úlohu mýtu a rituálu pri fungovaní spoločnosti a genézy sociálnych inštitúcií.

Mýtus sa stal centrom pozornosti jedného z najdôležitejších antropologických smerov 20. stor. – štrukturalizmu. Claud Lévi-Strauss zaviedol pojem “mýtického myslenia”, ktoré rieši intelektuálne úlohy iným spôsobom ako myslenie racionálne, ale nie je o nič podradnejšie. V istom zmysle sa teda tento smer vrátil k premise mytologickej školy o vysvetlení sveta prostredníctvom mýtických termínov, i keď sa tu genéza a funkcia mýtu interpretovali radikálne odlišným spôsobom. Ďalším významným mytologickým smerom, ktorý vznikol na Západe, bola “neo-mytologická teória”, ktorej základ tvorí teória archetypov C. G. Junga: viaceré sujety a obrazy súčasnej kultúry sa tu chápu ako symbolicky reinterpretované archetypy starších mýtov. Tieto archetypy sa pritom považujú za súčasť kolektívneho nevedomia, teda za inherentnú súčasť ľudskej psychiky.

Mytologická škola ako taká sa na Západe vyvíjala skôr v analytickom smere, teda v smere porovnávania mýtov, ktoré sa postupne stalo súčasťou mnohých teórií a trendov a stratilo svoj pôvodný charakter a ciele. Napriek oprávnenej kritike antropológov od 70. rokov minulého storočia záujem o teóriu preberania na Západe rástol a vyvrcholil u bádateľov fínskej kultúrno-historickej školy. Bádatelia tohto smeru používajú metódy historicko-porovnávacej lingvistiky a snažia sa nájsť “pra-formu” folklórneho sujetu. Hoci v rámci historického porovnávania sa zhromaždilo nesmierne množstvo cenného materiálu, je potrebné poznamenať, že schematizmus a prílišný dôraz na skúmanie sujetových “osnov”, hľadanie vzorcov a ignorovanie konkrétnych podmienok existencie folklóru vedie k vytvoreniu “technických” katalógov folklórnych motívov, zbavených reálneho historického obsahu.

Ruská mytologická škola a etnolingvistika

Vývoj západnej mytologickej školy analytickým smerom bol zrejme podmienený aj tým, že o mýtických motívoch západoeurópskych národov sa zachovali zmienky vo viacerých písomných prameňoch. O mýtoch slovanských národov však nebolo známe takmer nič. Mohli byť len rekonštruované, teda skúmané výlučne na základe súdobého folklóru a prípadne v jeho konfrontácii s historickými prameňmi. Vo viacerých slovanských krajinách sa tendencia rekonštruovať “pôvodné” mýty, ktorá tvorila základ ranej mytologickej školy, nerozplynula v iných koncepciách, ale existuje dodnes, aj keď v transformovanej podobe. Zatiaľ čo na Slovensku práce Dobšinského a Kollára zostali v tomto smere – ako sme už spomenuli – ojedinelými pokusmi a do istej miery skôr odradili neskorších bádateľov od skúmania mýtických motívov, v Poľsku, Srbsku, Bulharsku a Rusku analýza folklórneho materiálu s cieľom hľadania pôvodnej mytológie pokračovala a priniesla mnohé zaujímavé a nezanedbateľné poznatky. Vývoj mytologickej školy v Rusku je dobrým príkladom toho, ako pôvodné hľadanie “zabudnutého národného dedičstva” postupne stratilo romantický charakter a pretransformovalo sa na vedecký smer, ktorý využíva viaceré súčasné teórie a vychádza zo solídnej analýzy folklórneho materiálu.

Fiodor Buslajev, ktorý je považovaný za zakladateľa ruskej mytologickej školy, bol vynikajúcim filológom. Jazyk je podľa neho hlavným prostriedkom “nadobudnutia” myslenia a akýmsi “zrkadlom” národného života: “*Slovo je hlavným a najprírodným nástrojom povesti. V ňom ako v ústrednom bode sa spájajú všetky najjemnejšie nite minulosti ľudu, všetko veľké a sväté, všetko, čím sa upevňuje morálny život ľudu*” (BUSLAJEV 1861: 1-2). V súlade s romantickým pohľadom na minulosť Buslajev tvrdil, že pôvodné bohatstvo jazykových foriem a zvukov sa postupne stratilo, ale stále môže byť vystopované v ústnom ľudovom umení. Tento bádateľ teda hľadal pôvod všetkých folklórnych žánrov v mytológii.

Hľadanie pôvodu folklóru v mýtických motívoch sa však ukázalo nepostačujúce. Preto sa v procese vývoja etymologický smer ruskej mytologickej školy obohatil o teóriu preberania literárnych látok, teóriu euhemerizmu a antropologické koncepcie vzniku mýtických motívov. Pestrosť teoretických koncepcií oslabovala efektivitu bádania, a bolo teda potrebné spojiť ich na základe istého všeobecnejšieho prístupu. Historická škola sa snažila určiť súvislosť medzi obsahom folklórnych látok (najmä eposu, t. j. bylín) a konkrétnymi historickými podmienkami. Výsledkom tohto vývoja bol vznik komparatívno-historického skúmania staroruskej literatúry a folklóru – školy porovnávacej mytológie (Alexander Afanasjev, Orest Miller, Ivan Kotľarevskij).

Dvadsať storočie prinieslo ruskej mytologickej škole nové inšpirácie v podobe teórie štrukturalizmu. Zatiaľ čo niektorí bádatelia semiotického smeru (Vladimir Ivanov, Vladimir Toporov, Boris Uspenskij) kladú dôraz na lingvistické metódy a skúmajú predovšetkým texty, iní (Nikita Tolstoj, Svetlana Tolstaja, Ludmila Vinogradova) preferujú oveľa komplexnejší prístup. Vzniká tak etnolingvistický smer, ktorý spojil etnologické a lingvistické metódy bádania. Jeho úlohy, predmet bádania, metódy a vzťahy s inými disciplínami sformuloval významný etnológ a lingvista N. I. Tolstoj (TOLSTOJ 1995 a, b, TOLSTOJ 2003).

Na rozdiel od staršej tradície etnolingvistiky v románskych krajinách (Francúzsko, Taliansko, Rumunsko), ktorá sa stala inherentnou súčasťou lingvistickej geografie, a od americkej etnolingvistiky spojenej s tradíciou skúmania prírodných národov a jazykov amerických Indiánov, slovanská etnolingvistika je komplexnou disciplínou na pomedzí lingvistiky, mytológie, folkloristiky a etnografie. Objektom jej skúmania je nielen jazyk,

ale aj ďalšie formy vyjadrenia kolektívneho vedomia, ľudová mentalita, celý “obraz sveta” toho–ktorého etnika, teda veľká časť “tradičnej ľudovej kultúry”: verbálne prejavy, obrady a predstavy. Predmetom etnolingvistiky je obsah kultúry, jej sémantický (symbolický) jazyk, jej kategórie a mechanizmy. Cieľom tejto disciplíny je “sémantická rekonštrukcia tradičného (archaického, predkresťanského, mýtopoetického) obrazu sveta, svetonázoru a systému hodnôt” (TOLSTOJ 2003: 10).

Ústredným pojmom tohto trendu sa stalo “jazyčestvo” (pohanstvo), t.j. predpoklad o existencii polyteistického systému predstáv v minulosti, ktorý nezanikol s príchodom kresťanstva. Tento systém ovplyvňoval a ovplyvňuje nielen duchovnú kultúru, ale do značnej miery aj kultúru materiálnu a prejavuje sa v presvedčení ľudí o permanentnej prítomnosti nadprirodzených síl vo všetkých sférach života. Cieľom etnolingvistického smeru je rekonštrukcia pôvodného systému “jazyčestva” na základe sémantickej analýzy folklórnych textov, zvykov a jazykových termínov, pričom dôležitú úlohu stále hrá porovnávanie týchto prameňov s prameňmi historickými (TOLSTOJ 2003: 10-11).

Podľa Tolstého prvá zložka slova “etnolingvistika” – *etno* – znamená, že tradičná ľudová kultúra sa skúma v jej etnických, regionálnych, takpovediac “dialektových” formách, na základe ktorých sa rekonštruje praslovanské dedičstvo, podobne ako sa v jazyku na základe dialektov rekonštruje praslovanský jazyk. Druhá zložka – *lingvistika* – znamená, že hlavným zdrojom pre skúmanie tradičnej kultúry je jazyk. Kultúra sa teda chápe ako semiotický systém, alebo ako jazyk v semiotickom slova zmysle. Etnolingvistika používa mnohé lingvistické pojmy a metódy, ako napríklad sémantika, gramatika, syntax, pragmatika, dialekt, text, synonymá, opozícia a pod. (v podobnom zmysle sa termín “etnolingvistika” používa v Poľsku, kde v redakcii J. Bartmińskiego vychádza periodikum “Etnolingvistika” a etnolingvistický slovník poľskej tradičnej ľudovej kultúry “Słownik stereotypów i symboli ludowych”). Hlavnou myšlienkou etnolingvistiky je idea integrálnej tradičnej duchovnej kultúry, sémantická jednota všetkých jej foriem: ten istý význam sa vyjadruje jazykom, predstavami, obradmi a ústnymi prejavmi. Interpretácia jednej formy kultúry môže teda pomôcť pri sémantickej rekonštrukcii inej formy.

Afanasjev a Dobšinský

Ako sme už spomenuli, základ pre vývoj špecifického odvetvia ruskej folkloristiky – etnolingvistiky – bol vytvorený bádatelmi ranej mytologickej školy, najmä Alexandrom Afanasjevom. Jeho dielo, ktoré sa považuje za akýsi “manifest” ruskej mytologickej školy (niekedy nazývanej aj “škola Afanasjeva”), má všetky typické črty tohto smeru. Dobšinského “Úvahy” sa dajú prirovnať práve k prácam tohto významného ruského bádateľa, ktorý takisto ako Dobšinský bol známym zberateľom ľudových rozprávok. Afanasjev nazýval okruh problémov, ktorými sa zaoberal, “*archeológiou ruského každodenného života*” (AFANASJEV 1986: 15); pre Dobšinského to bolo hľadanie “*pomníkov dávnej myslivosti*”, “*myslenia i dejstvovania národného ducha a života*” (DOBŠINSKÝ 1872: 5). Podobne ako Afanasjev, aj Dobšinský videl v ľudovej poézii nekonečne sa opakujúci obraz prírodného kolobehu: “*všetky naše báječné povesti sú len prerozmanité a nekonečné obnovy tohto jedného predmetu živorenia a zmeravenia či zakliata prírody za doby zimnej a jej oživenia, zúrodnenia či odkliata za doby letnej*” (DOBŠINSKÝ 1872: 16). Ak Dobšinský považoval ľudové povesti za “*...veci také, ktoré v prírode... zpozorujeme, nachodíme*” a chcel “*odklínať*” tieto “*v sebe zjavné tajnosti*” ľudových povestí (DOBŠINSKÝ 1872: 14, 5), Afanasjev tvrdil: “*Ak odhalíme všetky metaforické obrazy, s ktorými sa stretávame*

v ľudovom epose, všetko fantastické, všetko záhadné v ňom sa vysvetlí samé od seba..." (AFANASJEV 1986: 13).

Rozdiel medzi dielami týchto dvoch bádateľov spočíva predovšetkým v množstve materiálu, ktorým disponovali: Afanasjev sa mohol oprieť nielen o bohatý folklórny materiál zozbieraný inými folkloristami (vrátane epických piesní a duchovných veršov, ktoré na Slovensku absentovali), ale aj o mnohé historické dokumenty, počínajúc prvými ruskými letopismi, obsahujúcimi množstvo zmienok o ruskom pohanstve. Okrem toho Afanasjev venoval veľa pozornosti teórii pôvodu mýtov a metodológii ich skúmania. Pre tohto pokračovateľa Buslajeva bolo kľúčom k vysvetleniu folklórnych motívov a mýtických obrazov "živé slovo", teda dejiny jazyka. Preto Afanasjev podobne ako iní mytológovia videl garanciu vedeckej objektivity v metódach porovnávacej lingvistiky, ktorým sa Dobšinský nevenoval.

Tak pre Afanasjeva, ako aj pre Dobšinského však bolo charakteristické romantické podanie vysvetlenia pôvodu folklórnych motívov a určitá idealizácia slovanskej minulosti. Obaja postupovali pri interpretácii folklórnych motívov takpovediac "voľne", čo bolo spojené s prehnanou tendenciou nájsť mýtickú analógiu k akémukoľvek javu, ktorá bola vlastná celej mytologickej škole. Táto snaha často vyvolávala u súčasných bádateľov sarkastické poznámky: "*Prekvapivé! Autor sa obracia k indickým predstavám, aby vysvetlil poveru o dojení kráľ*" - písal napríklad historik Konstantin Kavelin v recenzii Afanasjevovho článku (*Otečestvennyje zapisky* 1851). Jurij Sokolov poukazuje na to, že táto afanasjevovská "archeológia", taká prekvapivá pre jeho súčasníkov, bola pravdepodobne podmienená aj istým "diletantstvom" bádateľa, ktorý nemal odborné historické a filologické vzdelanie (SOKOLOV 1936).

Podobné "diletantstvo", ktoré niekedy hraničí až s naivitou, môžeme vidieť aj v "Úvahách" Dobšinského plných poetických popisov "prvotného" stavu ľudovej tvorby. Aj v diele Afanasjeva, napriek jeho - na svoju dobu - solídneho vedeckému aparátu, je podľa mnohých bádateľov oveľa viac poézie ako vedy. Paradoxne práve porovnávacia lingvistika, ktorá mala zabezpečiť objektivitu bádania mytológov, dovoľovala v tejto etape vývoja príliš voľnú, špekulatívnu interpretáciu folklóru. Dielo Afanasjeva však aj napriek trpezlivej kritike súčasníkov bolo a zostáva podľa slov významného slavistu Ignatija Jagiča "*bohatým zdrojom pre rozmanité odkazy a skvelým svedectvom jeho širokej znalosti vhodnej slovanskej literatúry*" (JAGIČ 1910: 516).

Záver

Z hľadiska dejín vedy je možné Dobšinského dielo zaradiť do ranej mytologickej školy, ktorá vychádzala z ideí romantizmu a nadväzovala na myšlienky Herdera. Táto škola sa na Západe a na Východe vyvíjala rozličným spôsobom a dala vznik viacerým smerom bádania. Dobšinského „Úvahy“ sú blízke prácam zakladateľov ruskej mytologickej školy, najmä dielu Alexandra Afanasjeva. No na rozdiel od situácie v Rusku a v iných slovanských krajinách, kde vývoj ranej mytologickej školy vyústil do špecifického etnolingvistického bádania folklóru, v slovenskej vede bola Dobšinského „mytologizácia“ folklóru vo všeobecnosti hodnotená ako slepá ulička. Vývoj slovenskej folkloristiky teda nebol výrazne ovplyvnený mytologickou školou a práce Dobšinského a Kollára zostali ojedinelými pokusmi rekonštrukcie slovanských mýtov bez pokračovania. Príčinou toho, že Dobšinského dielo nenašlo v slovenskom prostredí odozvu, bola predovšetkým poetická naivita Dobšinského "Úvah", ale v porovnaní s ruskými zdrojmi aj oveľa menší rozsah skúmaného folklórneho

materiálu. Na druhej strane, samotné východiská mytologickej školy a jej pokračovania – etnolingvistiky – vo svetle súčasného vývoja sociálnych vied stále vyvolávajú otázky teoreticko-metodologického charakteru.

Aj keď cieľom súčasnej slovanskej etnolingvistiky je tá istá rekonštrukcia slovanskej minulosti ako v prípade ranej mytologickej školy, práce bádateľov tohto smeru predstavujú triezvu a podloženú analýzu materiálu, pri ktorej sa závery robia len s istým stupňom pravdepodobnosti. O romantickom pohľade na slovanskú mytológiu sa tu dá hovoriť iba s veľkým odstupom. Základná premisa etnolingvistiky, totožná s východiskami ranej mytologickej školy, však stále vyvoláva otázku, do akej miery je rekonštrukcia kultúrnej minulosti vedecky korektná. I keď šírenie a pretrvávajúce mýtických motívov je veľmi pravdepodobné, význam týchto motívov môže prechádzať v procese ich šírenia výraznými zmenami. Preberanie mýtických látok a zachovanie lingvistických foriem nie je totožné s premenami významu, ktoré závisia od kontextu. Zmeny kontextu v dlhodobom horizonte sa však dajú sledovať len veľmi približne, pretože dokumentácia kontextu nikdy nebýva úplná. Zostáva teda otázka, či rekonštrukcia staršieho systému predstáv na základe predstáv súčasných je skutočne rekonštrukciou významu starších lingvistických útvarov a symbolov.

LITERATÚRA

- AFANASJEV, Alexander: *Narod – chudožnik*. Moskva 1986.
- AFANASJEV, Alexander: *Poetičeskije vozzrenija slavjan na prirodu*. Moskva 1865.
- BARTMIŇSKI, Jerzy (ed.): *Etnolingwistyka*. Lublin 1988–2000.
- BARTMIŇSKI, Jerzy (ed.): *Słownik stereotypów i symboli ludowych*. Lublin 1996.
- BURLASOVÁ, Soňa: *Vojenské a regrútske piesne*. Bratislava 1987.
- BUSLAJEV, Fiodor: *Istoričeskije očerki ruskoj narodnoj slovesnosti i iskusstva*. I. SPB, 1861.
- DANGL, Vojtech: Slovensko vo vojnách. In: BURLASOVÁ, Soňa: *Vojenské a regrútske piesne*. Bratislava 1987, s. 15-25.
- DOBŠINSKÝ, Pavol: *Úvahy o slovenských povestiach*. Turčiansky Sv. Martin 1872.
- IVANOV, Vladimir, TOPOROV, Vladimir: *Slavjanskije jazykovyje modelirujuščije semiotičeskije sistemy*. Moskva 1965.
- IVANOV, Vladimir, TOPOROV, Vladimir: *Issledovanija v oblasti slavjanskych drevnostej*. Moskva 1974.
- JAGIČ, Ivan V: *Istorija slavjanskoj filologii*. SPB, 1910.
- JUNG, Carl G.: *Archetypy a kolektívne nevedomie*. 1, 2. Košice 1998.
- KILIÁNOVÁ, Gabriela: Etnológia na Slovensku na prahu 21. storočia: Reflexie a trendy. In: *Slovenský národopis* 50, 2002, s. 277-291.
- KOLLÁR, Ján: *Národné spievanky. I-II.*, 1834, 1835, 2. vyd. Bratislava 1953.
- KREKOVIČOVÁ, Eva: Konštrukcia obrazu “seba” a “iných”. Mentálne obrazy, stereotypy a sociálna pamäť. In: *Slovenský národopis* 50, 2002, s. 332-342.
- MELICHERČÍK, Andrej: *Pavol Dobšinský*. Bratislava 1959.
- POTEBNJA, Alexander: *Slovo i mif*. Moskva 1989.
- PUTILOV, Boris, GAŠPARÍKOVÁ, Viera (eds.): *Geroj ili zbojnik? Obraz razbojnika v folklore Karpatskogo regiona*. EFI Budapest 2002.
- SOKOLOV, Jurij: Žizň i naučnaja dejatelnoť A. N. Afanasjeva. In: AFANASJEV, A. N.: *Narodnyje russkije skazki*. Moskva 1936.

- TOLSTOJ, Nikita: *Jazyk i narodnaja kultura. Očerki po slavjanskoj mifologii i etnolingvistike*. Moskva 1995 a.
- TOLSTOJ, Nikita (ed.): *Slavjanskije drevnosti. Etnolingvističeskij slovar*. Moskva 1995 b.
- TOLSTOJ, Nikita: *Očerki slavjanskogo jazyčestva*. Moskva 2003.
- TOLSTAJA, Svetlana (ed.): *Mir zvučaščij i molčaščij. Semiotika zvuka i reči v tradicionnoj kulture slavjan*. Moskva 1999.
- TOLSTAJA, Svetlana, SEDAČKOVA, Irina (eds.): *Simvoličeskij jazyk tradicionnoj kultury*. Moskva 1993.
- USPENSKIJ, Boris: *Filologičeskije razyskanija v oblasti slavjanskych drevnostej*. Moskva 1982.

**"REFLECTIONS ON THE SLOVAK LEGENDS"
BY P. DOBŠINSKÝ IN THE RECENT
FOLKLORISTIC AND SLAVISTIC FOCUSES**

Summary

The paper is dedicated to the ideas of Pavol Dobšinský presented in his book "Reflections on the Slovak legends" that has been virtually ignored by the Slovak scholars since the end of the 1950s. Dobšinský's interpretation of folklore material was close to the conceptions of earlier mythological school based on the ideas of Romanticism. While in Europe this school developed into various scientific trends, in Slovak folkloristics we can observe certain discontinuity in this development: Dobšinský's and Kollár's attempts to reconstruct Slavic mythology were not maintained and were perceived by scholars as a "dead end". To explain the reasons of this, the authors analyze Dobšinský's "Reflections": (1) from the perspective of contemporary Slovak folkloristics; (2) in the broader context of development of the ideas of mythological school in the West and in the East.

Dobšinský's ideas presented in "Reflections" were close in particular to the ideas of Russian mythological school of 19th century presented in the interpretations of Slavic folklore by Alexander Afanasjev. Dobšinský as well as Afanasjev saw the language as a main mediator of the past ideas and believed that "folk poetry" should be deciphered to understand "the spirit of nation", in accordance to the Romantic perception of folklore. Thus both of them based their interpretations on linguistic analysis and tried to reconstruct "the original Slavic mythology". Afanasjev's analysis, however, was based on the more solid theoretical background and broader sources of folklore material. Thus, despite certain naivety and attempts to find mythical interpretations to any folklore motive, his ideas together with the ideas of other scholars belonging to the Russian mythological school eventually developed into scientific research of folk culture. Dobšinský's interpretations, on the other side, did not have sufficient support and remained without continuation. Earlier mythological school, therefore, did not influence Slovak folkloristics, though its ideas have been successfully developed in other Slavic countries.

Vydáva Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka:

PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc.

Výkonné redaktorky:

PhDr. Hana Hlôšková, CSc., Mgr. Tatiana Podolinská, PhD.

Redakčná rada: doc. PhDr. Ľubica Droppová, CSc., Univ. Prof. Dr. Gyivicsán Anna, Dr. hab. (MR), doc. Mgr. Martin Kanovský, PhD., PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, DrSc., PhDr. Jan Krist (ČR), prof. PhDr. Milan Leščák, CSc., PhDr. Martin Mešša, doc. PhDr. Magdaléna Paríková, CSc., prof. PhDr. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Peter Salner, DrSc., PhDr. Zdeněk Uherek, CSc. (ČR), PhDr. Miroslav Válka, PhD. (ČR)

Adresa redakcie: Klemensova 19, 813 64 Bratislava

Registr. č. 7091

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma:

Slovak Academic Press, spol. s r.o. P.O. Box 57, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava

e-mail: sap@sappress.sk

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 56, 2008, Number 1

Editors: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Address of editor: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovakia

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P.O. Box 57, Nám. slobody 6,

810 05 Bratislava, Slovakia and SLOVART G.T.G. Ltd., Krupinská 4,

P.O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 56, 2008, No 1

Rédacteurs: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Adresse de la rédaction: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 56, 2008, Nr. 1

Redakteure: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Redaktion: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slowakei

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

ISSN 1335-1303

MIČ 49 616
